

Syv år i sovjetrussiske fangeleirer. II.

Morgenbladet
3.5.49

Fangeskipet startet med 600 fanger — bare 400 overlevde ferden

De overlevende var så svekket at de såvidt kunne stavre i land

Av dr. Frank Polak fortalt til William H. Newton

II.

RUSSERNE beskyldte meg, som før nevnt, for å være fiendtlig innstilt mot kommunismen i mitt hjemland, Tsjekkoslovakia. De holdt meg i fengsel i Moskva i ni måneder. Så ble min sak «prøvet» for folket domstolen. «Rettergangen» tok 10 minutter. Jeg ble dømt til åtte års tvangsarbeid.

Jeg skulle sendes til Narylska i Sibir. For å komme dit ble vi sendt med tog til et sted som het Krasnojarsk. Der ble vi tatt ombord på en dampbåt og ført oppover Jenisei-elven.

Da vi kom til Krasnojarsk, tok vokterne oss ut på et stort åpent jorde. Her fikk vi ordre til å ta av oss alle klærne, som de så undersøkte nøye for å sikre seg at vi ikke hadde med oss våpen eller andre farlige saker.

Det var meget kaldt. Like ved meg stod en skinnmager liten mann, som skalv så han rystet. Jeg sa til meg selv: Dette er umulig. De kan ikke sende et sånt lite benrangel til Sibir. Det vil simpelthen blåse bort.

Han fortalte at han var amerikaner og hjemme i Statene hadde han vært professor i historie og forfatter. Av Sovjetregjeringen var han blitt innbudt til å komme og studere alle fremskrittene som var gjort i Sovjet-Samveldet.

Så drog han til Moskva, og i en måneds tid ble han vlist rundt

overalt. Han så alle de nye bygningene og undergrunnsbanen og alt mulig. Men så en dag ble han arrestert og beskyldt for å være spion. Etter hva han fortalte, ble han ikke stilt for noen rett. Det hemmelige politiet domte ham simpelthen til ti års straffarbeid. Naturligvis hadde ikke jeg noen anledning til å kontrollere om han virkelig var amerikaner eller ei. Jeg vet at han selv sa han var det, og jeg hørte ham fortelle vokterne og fengselsmyndighetene at han var det, og jeg vet at senere i Sibir bad han om å få komme i forbindelse med en amerikansk konsul.

JEG husker han hadde to store koffertene med seg. Han hadde tre eller fire pene engelske dresser og endel undertøy og sokker av god kvalitet. Mens vi stod der på lorget, kom sjefen for vekten bort til ham og sa at han skulle ta vare på bagasjen hans. Den kunne komme bort under den lange båtreisen, sa han, derfor skulle han overta den og levere den tilbake når reisen var slutt.

Da vi kom til Narylska, fikk han koffertene tilbake av vaktssjefen, men da var de tomme. Han gjorde stort oppstyr og forlangte å få snakke med sjefen for fangeleiren. Men han fikk til svar at han ikke kunne forlange noe. Så bad han om å få snakke med en amerikansk konsul, men fikk bare høre

at den amerikanske konsul ikke hadde noe å si i konsentrasjonsleirer. Så ble han kastet ut av vaktrommet.

Etter det snakket jeg med ham hver dag i en måneds tid. Til å begynne med ble han satt til arbeid, men han var så syk at han ikke kunne gå mange skrittene. Han falt stadig over ende i sneen, og vi måtte bære ham det meste av tiden. Etter en måneds forløp ble han sendt til en spesiell leir for syke og skrepelige fanger, som lå ca. 6 km. borte. Siden så jeg ham aldri mer. Dommen lod på 10 år. Det var i 1940. Kanskje er han fremdeles i leiren, men jeg tror ikke han kan være i live lenger.

FANGETRANSPORTENE til Narylska går alltid med båt over Jenisei. Elven er åpen fra slutten av juni til midten av september. Resten av året er den tilfrosset. På båten var vi ca. 600 fanger. Vi var klemte sammen i to lasterom, 300 i hvert rom. Vi lå tett side ved side på treplattformer. Femten dager var vi ombord.

I rommet stod det to store tonner. Den ene var full av drikkevann fra elven, den andre skulle vi gjøre vårt fornødne i. Luften var elendig og vi hadde ikke noen plass å bevege oss på. Vi kunne knapt nok røre oss i det hele tatt. Det var det hardeste av alt.

Om morgenen fikk vi en svart skipskjeks og en gang om dagen litt varmt vann. Det var alt vi fikk å spise. 200 fanger døde underveis, de fleste av dysenteri. Likene ble kastet overbord. Da vi kom til Narylska hvor konsentrasjonsleiren